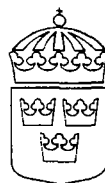

Lagutskottets betänkande

1989/90:LU13

Bidrag till miljömärkning av produkter

1989/90
LU13

Sammanfattning

I betänkandet behandlas proposition 1989/90:25 (tilläggsbudget I) bilaga 11 punkt F 6, vari föreslås att riksdagen till Bidrag till miljömärkning av produkter för innevarande budgetår anvisar ett reservationsanslag på 1 900 000 kr. Vidare behandlas en med anledning av propositionen väckt motion (c).

Utskottet tillstyrker bifall till propositionen och avstyrker bifall till motionen.

Till betänkandet har fogats två reservationer och ett särskilt yttrande.

Propositionen

I proposition 1989/90:25 bilaga 11 (civildepartementet) föreslår regeringen under punkt F 6 att riksdagen till *Bidrag till miljömärkning av produkter* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1989/90 anvisar ett reservationsanslag på 1 900 000 kr.

Motionen

1989/90:L9 av Lennart Brunander m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att den neutrala varudeklarationen byggs ut som komplement till den positiva miljömärkningen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vilka kriterier som skall gälla för positiv miljömärkning,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att forskningsintressena skall ges representation i styrelsen i enlighet med vad som anförts ovan.

Nordiska ministerrådet beslöt i mars 1988 att utreda möjligheterna till en frivillig nordisk miljömärkning av produkter. I Sverige tillkallade regeringen här efter en särskild utredare med uppdrag att kartlägga för- och nackdelar med miljömärkning och utreda formerna för ett eventuellt införande av ett frivilligt miljömärkningssystem i vårt land. Utredaren avlämnade i december 1988 betänkandet (SOU 1988:61) Miljömärkning av produkter. I juni 1989 fattade Nordiska ministerrådet beslut om att en gemensam ordning för frivillig miljömärkning skall införas i Norden. Sedan frågan behandlats i Nordiska ämbetsmannakommittén för konsumentfrågor (NÄK) presenterade en tjänstemannagrupp inom NÄK i september 1989 ett förslag till en frivillig nordisk miljömärkningsordning.

Tjänstemannagruppens förslag innebär att enhetliga kriterier för miljömärkning av produkter skall fastställas nordiskt och att ett gemensamt nordiskt miljömärke skall användas. Det skall stå de nordiska länderna fritt att välja om och när man skall ansluta sig till systemet. I ett inledningsskede förutsätts Norge och Sverige komma att tillämpa ordningen. Ett samordningsorgan skall enligt förslaget inrättas under Nordiska ministerrådet med uppgift att fatta beslut om kriterier och samordna arbetet i olika avseenden m.m. Varje land föreslås få två representanter i samordningsorganet. I övrigt skall systemet administreras av de nationella organ som har hand om miljömärkningen i resp. land. De nationella organens uppgifter skall vara att bedöma och godkänna produkter för märkning enligt de fastställda kriterierna. De skall också efter överenskommen arbetsfördelning och i samverkan svara för arbetet med utveckling av kriterier för olika produktslag. Ministerrådet (konsumentministrarna) väntas inom kort ta ställning till förslaget.

Enligt propositionen bör ett system för frivillig och enhetlig positiv miljömärkning av produkter nu införas i Sverige i huvudsaklig överensstämmelse med förslaget från den svenske utredningsmannen. Vidare bör Sverige så snart det är möjligt ansluta sig till den gemensamma nordiska ordningen för miljömärkning som konsumentministrarna inom kort kommer att besluta om. Miljömärkningen här i landet bör, framhålls det vidare, organiseras inom ramen för Standardiseringskommissionens i Sverige (SIS) certifieringsverksamhet samt handhas av en särskild miljömärkningsstyrelse och en referensgrupp. Ett avtal mellan staten och SIS om miljömärkningen har träffats i oktober 1989. Avsikten är att verksamheten med miljömärkning i huvudsak skall finansieras genom avgifter och ersättningar från de företag som vill miljömärka sina produkter. Under uppbyggnadsskedet behöver medel tillhandahållas över statsbudgeten vilka skall återbetalas när systemet ekonomiskt kan bära detta. I propositionen föreslås att riksdagen under ett nytt anslag Bidrag till miljömärkning av produkter anvisar ett reservationsanslag på 1 900 000 kr. för budgetåret 1989/90.

Utskottet är för sin del mycket positivt till att ett system med miljömärkning av produkter nu införs i Sverige. Enligt utskottets

mening är det vidare angeläget att Sverige så snart som möjligt ansluter sig till den gemensamma nordiska ordningen för miljömärkning, vilken skall beslutas inom kort. Utskottet har ingen erinran mot att den svenska miljömärkningen organiseras inom ramen för SIS certifieringsverksamhet och inte heller mot att medel under uppbyggnadsskedet tillhandahålls verksamheten över statsbudgeten. Utskottet tillstyrker således det i propositionen föreslagna reservationsanslaget för innevarande budgetår.

I motion L9 av Lennart Brunander m.fl. (c) tas bl.a. upp frågan om kriterier för miljömärkning. Motionärerna framhåller att den svenska miljömärkningen måste utarbetas så att den bygger på en helhetssyn. Märkningen skall således inte bara ge upplysning om hur produkten i sig är beskaffad, utan även distributionssätt och energiåtgång samt hela processen från råvaruuttag via produktion, konsumtion och avfallshantering måste vägas in i bedömningen. Därutöver skall också förpackningen av produkten beaktas vid miljömärkningen. Motionärerna anser vidare att i princip alla varor och produkter bör kunna märkas. I yrkande 2 begär motionärerna ett tillkännagivande i enlighet med det anförda.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att kriterierna för miljömärkningen bör så långt det är möjligt utformas utifrån ett helhetsperspektiv. Sålunda bör därvid hänsyn tas till alla faktorer i en produktcykel, dvs. framställningen, användningen och det slutliga omhändertagandet av produkten. Givetvis bör även produktens förpackning beaktas vid bedömningen. Någon begränsning av vilka produkter som skall kunna miljömärkas bör i princip inte heller göras.

Enligt vad utskottet ovan framhållit bör Sverige delta i den nordiska miljömärkningsverksamheten. Inom detta system skall som tidigare nämnts enhetliga kriterier för miljömärkning av produkter fastställas av ett samordningsorgan som skall inrättas under Nordiska ministerrådet. Vid de överläggningar som därvid kommer att äga rum förutsätter utskottet att man från svensk sida kommer att verka för att kriterierna utformas i linje med den helhetssyn som utskottet ovan förordat. Något särskilt tillkännagivande i frågan anser utskottet dock inte erforderligt, och utskottet avstyrker således bifall till motion L9 yrkande 2.

Som ovan redovisats skall miljömärkningen organiseras inom ramen för SIS certifieringsverksamhet samt handhas av en särskild miljömärkningsstyrelse och en referensgrupp. Enligt avtalet mellan staten och SIS om miljömärkningen, som träffats i oktober 1989, skall miljömärkningsstyrelsen bestå av en ordförande och tio andra ledamöter. Andra styrelseledamöter än ordföranden utses av SIS styrelse efter förslag av konsumentverket, naturvårdsverket, kemikalieinspektionen, Landsorganisationen i Sverige (LO), Kooperativa förbundet, Svenska naturskyddsföreningen, Miljöförbundet, Sveriges industriförbund, Grossistförbundet Svensk handel och Sveriges köpmannaförbund. I fråga om referensgruppen gäller enligt avtalet att den skall bestå av lägst 20 och högst 30 ledamöter, som utses av SIS styrelse efter förslag

av miljömärkningsstyrelsen. Ledamöterna skall representera dels myndigheter och organisationer inom konsument- och miljövårdsområdena, dels industri och handel, dels ock allmänna samhällsintressen och forskning.

I motion L9 kritiseras sammansättningen av miljömärkningsstyrelsen. Enligt motionärerna är det en brist att forskningsintressena helt saknar representation, medan handeln får anses överrepresenterad genom såväl Kooperativa förbundet som Grossistförbundet Svensk handel och Sveriges köpmannaförbund. Motionärerna anser det därför rimligt att någon av dessa handelsorganisationer avstår en plats till forskningen, vars representant lämpligen kan utses på förslag av Vetenskapsakademien. I yrkande 3 begärs ett tillkännagivande härom.

Utskottet kan konstatera att enligt det ingångna avtalet skall forskningsintressena tillgodoses genom att de blir representerade i referensgruppen. Med hänsyn till att referensgruppen enligt avtalet skall vara ett rådgivande organ till miljömärkningsstyrelsen och bl.a. skall behandla frågor om principer och huvudsaklig inriktning för miljömärkningen anser utskottet att denna lösning för närvarande får anses tillfyllest. Enligt utskottets mening får den framtida utvecklingen av miljömärkningsstyrelsens verksamhet utvisa om det finns behov av att förändra eller utöka dess sammansättning. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motion L9 yrkande 3.

Utskottet behandlar slutligen yrkande 1 i motion L9, vari begärs ett tillkännagivande om att den neutrala varudeklarationen byggs ut som ett komplement till den positiva miljömärkningen. Motionärerna framhåller att konsumenten måste ges en klar och tydlig varuinformation på samtliga varor, inte bara de som är miljömärkta. Denna information skall vara neutral och ge största möjliga information om varan så att konsumenten får möjlighet att göra ett medvetet val.

I linje med vad utskottet anför då motionsyrkanden med liknande syfte tidigare har prövats (se senast 1988/89:LU17) delar utskottet motionärernas uppfattning om önskvärdheten av att produktinformationen förbättras. Enligt utskottets mening är det emellertid inte meningsfullt att söka få fram ett mera omfattande varudeklarationssystem utan man bör i stället sikta på att ta fram standardiserad varuinformation för vissa varugrupper. Utskottet förutsätter nu liksom tidigare att produktinformation i ökad utsträckning kommer att tas fram genom näringslivets försorg och anser att framtagandet av standardiserad varuinformation är ett område väl lämpat för näringslivets egenåtgärder. Arbetet med framtagande av varufakta bör ske i frivillig samverkan med konsumentverket. Utskottet utgår från att verket tar erforderliga initiativ för att få till stånd branschöverenskommelser på sådana områden där det bedöms nödvändigt. Med det anförda får motionärernas önskemål anses i huvudsak tillgodosett och något särskilt tillkännagivande i saken är därför inte påkallat. Utskottet avstyrker således bifall även till yrkande 1 i motion L9.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen till *Bidrag till miljömärkning av produkter* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1989/90 anvisar ett reservationsanslag på 1 900 000 kr.,
2. beträffande *kriterier för miljömärkning*
att riksdagen avslår motion 1989/90:L9 yrkande 2,
res. 1 (c)
3. beträffande *miljömärkningsstyrelsens sammansättning*
att riksdagen avslår motion 1989/90:L9 yrkande 3,
res. 2 (m, fp, c, mp)
4. beträffande *neutral varudeklaration*
att riksdagen avslår motion 1989/90:L9 yrkande 1.

Stockholm den 29 november 1989

På lagutskottets vägnar

Rolf Dahlberg

Närvarande: Rolf Dahlberg (m), Lennart Andersson (s), Owe Andréasson (s), Ulla Orring (fp), Martin Olsson (c), Inger Hestvik (s), Allan Ekström (m), Bengt Kronblad (s), Gunnar Thollander (s), Lena Boström (s), Ewy Möller (m), Bengt Harding Olson (fp), Stina Eliasson (c), Elisabeth Persson (vpk), Elisabet Franzén (mp), Gunilla Andersson (s) och Alf Eriksson (s).

Reservationer

1. Kriterier för miljömärkning (mom. 2)

Martin Olsson och Stina Eliasson (båda c) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar med "Utskottet delar" och slutar med "yrkande 2." bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att kriterierna för miljömärkningen bör så långt det är möjligt utformas utifrån ett helhetsperspektiv. Sålunda bör därvid hänsyn tas till alla faktorer i en produktcykel, dvs. framställningen, användningen och det slutliga omhändertagandet av produkten. Givetvis bör även produktens förpackning beaktas vid bedömningen. Någon begränsning av vilka produkter som skall kunna miljömärkas bör i princip inte heller göras.

Enligt vad utskottet ovan framhållit bör Sverige delta i den nordiska miljömärkningsverksamheten. Inom detta system skall som tidigare nämnts enhetliga kriterier för miljömärkning av produkter fastställas av ett samordningsorgan som skall inrättas under Nordiska ministerrådet. Vid de överläggningar som därvid kommer att äga rum bör man

enligt utskottets mening från svensk sida i hög grad verka för att kriterierna utformas i linje med den helhetssyn som utskottet ovan förordat. Vad utskottet med bifall till motion L9 yrkande 2 således anfört bör ges regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *kriterier för miljömärkning*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:L9 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Miljömärkningsstyrelsens sammansättning (mom. 3)

Rolf Dahlberg (m), Ulla Orring (fp), Martin Olsson (c), Allan Ekström (m), Ewy Möller (m), Bengt Harding Olson (fp), Stina Eliasson (c) och Elisabet Franzén (mp) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med "Utskottet kan" och slutar med "yrkande 3." bort ha följande lydelse:

I likhet med motionärerna är utskottet kritiskt mot sammansättningen av miljömärkningsstyrelsen, och anser att det är en allvarlig brist att forskningsintressena är helt oreprresenterade. Visserligen skall dessa intressen tillgodoses genom att de blir representerade i referensgruppen, men det kan enligt utskottets mening inte anses tillfyllest att de saknas i det beslutande organet. Utskottet vill också erinra om att i den utredning som ligger till grund för införandet av miljömärkning i Sverige föreslås en modell där styrelsen skall bestå av tolv ledamöter, representerande de olika intressenterna med en fjärdedel för envar av de allmänna samhällsintressena inkl. forskningen, konsumenterna, miljörörelsen och näringslivet. Utskottet kan för sin del inte se något skäl varför regeringen i avtalet med SIS frångått utredningen i den delen. Enligt utskottets mening bör regeringen snarast ta initiativ till en förändring eller eventuell utökning av miljömärkningsstyrelsen så att även forskningsintressena blir representerade.

Vad utskottet med bifall till motion L9 yrkande 3 således anfört bör ges regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *miljömärkningsstyrelsens sammansättning*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:L9 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Särskilt yttrande

Neutral varudeklaration

Martin Olsson och Stina Eliasson (båda c) anför:

Som framhålls i motion L9 (c) är det av största vikt att konsumenterna ges en klar och tydlig varuinformation på samtliga varor och inte endast på dem som är miljömärkta. Denna varuinformation skall vara

neutral och ge så stor information som möjligt om varan, vilket skulle förbättra förutsättningarna för konsumenterna att göra medvetna val. I motionen begärs därför (yrk. 2) ett tillkännagivande om att den neutrala varudeklarationen byggs ut som ett komplement till den positiva miljömärkningen.

Eftersom propositionen endast behandlar bidrag till ett system med frivillig, enhetlig och positiv miljömärkning och redovisar grunderna för detta system avstår vi nu från att reservera oss till förmån för ovannämnda motionsyrkande. Vi vill dock erinra om att vi våren 1989 vid behandlingen av konsumentpolitiska motioner reserverade oss till förmån för införande av ett varudeklarationssystem.

